

The Study Change in Volunteer Activity Process Variable of Rajamangala University of Technology Lanna Students¹

Pongsook Srichai²
Numchai Supparerkchaisakul³
Rattigorn Chongvisal⁴

Received: June 15, 2015

Accepted: July 5, 2015

Abstract

The purpose of this research was to study the changes of variables in volunteer process repeat over period of time. The sample was 152 first year students of Rajamangala University of Technology Lanna who were the member in volunteer club. The 311 members from multi-stage sampling method. Five questionnaires were used for 4 times data collecting. Descriptive statistics and latent growth curve model were used for data analyzing. This longitudinal study showed that: 1) The score of slope of volunteer motivation changed increasingly ,intercept and slope were related 2) The score of slope of social support was not change, intercept and slope were not related 3) The score of slope of volunteer behavior was not change, intercept and slope were related 4) The score of slope of volunteer satisfaction changed increasingly ,intercept and slope were related, and 5) The score of slope of attitude towards making social benefit contributions was not change, intercept and slope were related.

Keywords: Volunteer Process Model, Latent Growth Curve Model

¹ Doctoral Thesis for the Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research. Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Doctoral Degree in Applied Behavioral Science Research, Srinakharinwirot University.
E-mail: pongsooks@hotmail.com. Tel:081-706-8172

³ Lecturer in Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

⁴ Associate Professor in Faculty of Social Science, Kasetsart

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา¹

ปองสุข ศรีชัย²

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล³

รัตติกรณ์ จงวิศาล⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาตามช่วงเวลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ในปีการศึกษา 2556 ที่เป็นสมาชิกของชมรมที่บริการชุมชนหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน 311 คน เก็บข้อมูลจำนวน 4 ครั้งกับกลุ่มตัวอย่างคนเดิม ซึ่งคงเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 152 คน ใช้แบบสอบถามจำนวน 5 แบบวัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสาสมัครมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มขึ้น โดยที่อัตราพัฒนาการมีความสัมพันธ์กับคะแนนเริ่มต้น 2) อัตราพัฒนาการของการสนับสนุนทางสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลง และอัตราพัฒนาการไม่สัมพันธ์กับคะแนนเริ่มต้น 3) อัตราพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาสมัครไม่เปลี่ยนแปลง และอัตราพัฒนาการสัมพันธ์กับคะแนนเริ่มต้น 4) อัตราพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัครมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเพิ่มขึ้น โดยที่อัตราพัฒนาการมีความสัมพันธ์กับคะแนนเริ่มต้น และ 5) อัตราพัฒนาการของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมไม่เปลี่ยนแปลง และอัตราพัฒนาการสัมพันธ์กับคะแนนเริ่มต้น

คำสำคัญ: แบบจำลองกระบวนการทำกิจกรรมอาสา, แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง

¹ ปริญญาบัตรระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail: pongsooks@hotmail.com. Tel:081-706-8172

³ อาจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ รองศาสตราจารย์ ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ความเป็นมาและความสำคัญ

การดำเนินชีวิตของเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์ที่แวดล้อมไปด้วยกระแสการพัฒนา จากเคยเป็นสังคมที่สงบร่มเย็นด้วยศาสนาและวัฒนธรรม กลายเป็นสังคมทุนนิยม เป็นสังคมแห่งการบริโภค ผลผลิตทางอุตสาหกรรม มีการเสื่อมถอยของค่านิยมไทยจากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ การดำรงชีวิตจากเดิมที่มีความเรียบง่าย ประณี ประนอม ช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Collectivism) กลายมาเป็นเยาวชนที่ใช้ชีวิตแบบปัจเจกบุคคล (Individualism) แข่งแย้งแข่งขันกันมากขึ้น (ปริญา ฤกษ์อรุณ. 2548: 2; อมรรอดดารา. 2549: 172) ทั้งนี้มีการศึกษาพบว่าเยาวชนไทยขาดความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างชัดเจนแต่กลับมีความต้องการที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวและมีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพทางด้านธุรกิจการเงินเป็นส่วนใหญ่ (จรรยา เศรษฐบุตร; อัญชลี วรวงศ์รัตน์; และจิรกิต บุญชัยวัฒนา. 2541) ส่วนนิสิตนักศึกษาที่ถือว่าเป็นปัญญาชนของประเทศก็มีระดับคุณธรรมระดับบุคคลที่มุ่งความสำเร็จของส่วนรวมที่ยังไม่สูงนัก (สุวิมล ว่องวานิช; และนงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543: 200; โกวิทย์ พวงงาม. 2550) ลักษณะเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงวิกฤตเยาวชนไทยที่สูญเสียภาวะทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดจนในด้านการคำนึงถึงส่วนรวม การแสดงความเอื้อเฟื้อ การช่วยเหลือสังคม การช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจโดยไม่หวังรางวัลหรือผลตอบแทนใดๆ หรือที่เรียกได้ว่าการมีพฤติกรรมอาสา (Volunteer Behaviors)

พฤติกรรมอาสาหรือการอาสา (Volunteering) นั้นเป็นประเภทหนึ่งของพฤติกรรมเพื่อสังคม (Prosocial behavior) ซึ่งจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่สงบสุข เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มี

คุณธรรม ช่วยสร้างเครือข่ายความเชื่อมโยงของชุมชน (Snyder; & Omoto. 2007: 952-953) สร้างความสามัคคีในสังคม ทำให้คนเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมอาสา นั้นจะยังประโยชน์ให้แก่ผู้ที่เป็นอาสาสมัครและสังคม เนื่องจากกระบวนการของกิจกรรมอาสาซึ่งเป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบกับความทุกข์ยากลำบาก หรือช่วยเหลือแก้ไขวิกฤติปัญหาของสังคม ผู้เป็นอาสาสมัครจะได้เรียนรู้ อย่างละเอียดอ่อนต่อสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมากขึ้น สัมผัสความจริง เชื่อมโยงเห็นเหตุและปัจจัยของความสุขและความทุกข์ กิจกรรมอาสาสมัครจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ ชัดเกลตาตนเอง เรียนรู้ภายในและเกิดปัญญาได้ (ศุภย์คุณธรรม. 2551) นอกจากนั้นผลดีที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้เป็นอาสาสมัครทั้งทางด้านสังคมและด้านจิตใจอื่นๆ ก็ยังมีอีก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น เห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น การเข้ากับสังคมได้เพิ่มขึ้น มีพัฒนาการในด้านทักษะชีวิต เกิดเครือข่ายทางสังคม มีความใส่ใจในสังคม สุขภาพกายและจิตที่ดี ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมพัฒนาการทางศีลธรรม เพิ่มแนวโน้มการมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อ (Moore; & Allen. 1996: 242; Johnson; et al. 1998; Astin; Sax; & Avalos. 1999; Wilson. 2000; Snyder; & Omoto. 2008)

มหาวิทยาลัยถือเป็นสถาบันที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้ต่างๆ แก่เยาวชนซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงสำคัญของชีวิต เนื่องจากช่วงการเป็นนักศึกษานี้ถือเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยรุ่นเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ มีงานพัฒนาการ (Development task) ประจำวัยในด้านความรับผิดชอบต่อตัวเอง การตัดสินใจโดยอิสระ การทำงานทำ การเตรียมตัวเพื่อสร้างครอบครัว การ

สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การสร้างมิตรภาพ เป็นต้น (Ceyhan; & Ceyhan. 2011) การจัดการศึกษาในระดับ อุดมศึกษาจึงต้องดำเนินการทั้งการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพัฒนาความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนักศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณภาพและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สุรียา เสถียรกิจอำไพ. 2551: 2) ซึ่งตามกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551- พ.ศ. 2565) นั้นได้วางแนวทางการพัฒนาเยาวชน นักศึกษา คือ อุดมศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพ้นความรู้ วิชาการ (Base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552: 30)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพขั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนานักศึกษา ได้กำหนดปณิธานในการสร้างบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ที่จะไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขพึ่งพาตนเองได้ ในการนี้ทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการจัดกิจกรรมนักศึกษาประการหนึ่ง นั่นคือเพื่อปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบวินัยอันดีงาม เป็นการส่งเสริมกิจกรรมเสริม

หลักสูตร ทั้งด้านประสบการณ์ ความคิดและวิชาชีพ ให้นักศึกษาตระหนักในภาระหน้าที่ที่ตนจะต้องปฏิบัติในการบำเพ็ญประโยชน์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. 2553: 6) ในการดำเนินกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฯ มีอยู่หลายลักษณะตามประเภทของกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมบริการชุมชน กิจกรรมหรืออาสาและพัฒนาบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวิชาการ เป็นต้น เช่น ชมรม Magazine teendoi ชมรมอาสาพัฒนา นักวิทยุสมัครเล่น ชมรมปันน้ำใจให้น้องค่ายเรียนรู้ (Learning Camp) คนจรอาสา ชมรมครูอาสา green club ปลูกป่า ชมรมจิตอาสา ชมรมสัตว์บาลอาสา ชมรมแม่วังบริการ ชมรม Robot club ฯลฯ และอาจกล่าวได้ว่าในการทำกิจกรรมของนักศึกษาส่วนหนึ่งมีลักษณะที่เรียกว่าเป็นการทำงานหรือทำกิจกรรมแบบอาสาตามนิยามของการอาสาที่ประกอบด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ เป็นการบริการช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งเกิดจากการใคร่ครวญ หรือมีการวางแผน (Planfulness) เกิดขึ้นโดยอาศัยระยะเวลา (Longevity) ปราศจากความคาดหวังในรางวัลหรือผลตอบแทน, เป็นการช่วยเหลือที่แม่ไม่ใช้หน้าที่หรือมีความผูกพันกันมาก่อน (Nonobligation) และอยู่ในบริบทขององค์กร (Snyder; & Omoto. 2008: 2; Penner. 2002)

สำหรับในประเทศไทยนั้นงานเกี่ยวกับกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามักศึกษาในรูปแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional design) ทั้งที่ตามแนวคิดทฤษฎีแล้วกระบวนการอาสาเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต้องใช้เวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวคิดกระบวนการอาสาของ

ซไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ดังนั้นจึงเหมาะกับการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal study) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลง การพัฒนา จากการเก็บข้อมูลโดยการวัดซ้ำ (Repeated measures) ในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิม เครื่องมือวัดชุดเดิม จุดมุ่งหมายก็เพื่อตอบปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงว่ามีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากขึ้นน้อยเพียงใด มีความแตกต่างระหว่างหน่วยตัวอย่างหรือไม่ และวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในคะแนนความเปลี่ยนแปลง (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 259)

ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาจากแนวคิดกระบวนการอาสาของซไนเดอร์และโอโมโตทั้ง 3 ระยะ ระยะนำเข้าสู่ ได้แก่ แรงจูงใจอาสา ระยะประสบการณ์ 3 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา ส่วนระยะผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเข้าสู่กระบวนการอาสาของนักศึกษา ได้แก่ เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งนี้เก็บข้อมูลซ้ำจำนวน 4 ครั้ง เพื่อตอบปัญหาการวิจัยหลักว่าตัวแปรในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระหว่างช่วงเวลาที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนักศึกษาหรือไม่ อย่างไร และการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการเปลี่ยนแปลงโดยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) ที่จะช่วยให้ประมาณค่าการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงของตัวแปรได้ดีขึ้นและสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลง (Dynamics) ที่เกิดขึ้นทั้งในเชิง

พัฒนาการหรือความเสื่อมถอยได้ (อิทธิพงษ์ ตั้งสกุล เรืองไธ. 2541: 6) ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา อันจะเป็นแนวทางในการสร้างเจตคติที่ดีซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของนักศึกษาสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้เป็นสังคมแห่งการคำนึงถึงผู้อื่นมีการแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

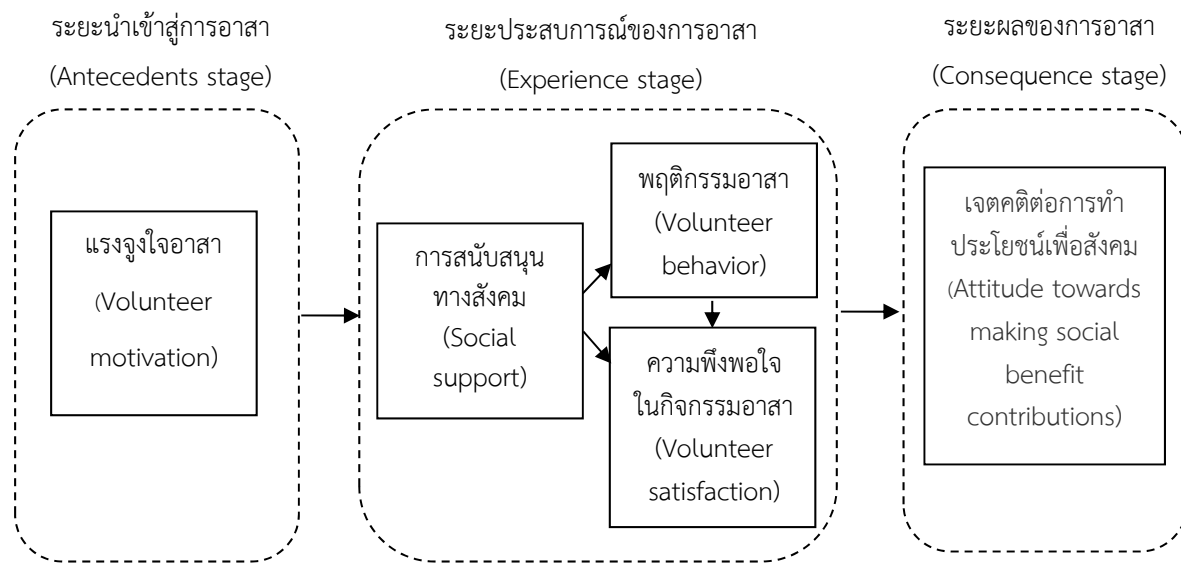
เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่อยู่ภายในกระบวนการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ตามช่วงเวลาระหว่างการทำกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของตัวแปรในช่วงที่มีการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบจำลองกระบวนการอาสาของซไนเดอร์และโอโมโต (Snyder; & Omoto. 2008) ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวเป็นแบบจำลองที่กล่าวถึงพฤติกรรมและลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันข้ามช่วงเวลา ประกอบไปด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้น 3 ระยะ คือ ระยะนำเข้าสู่การอาสา (Antecedents stage) ระยะประสบการณ์ของการอาสา (Experience stage) และระยะผลของการอาสา (Consequence stage)

ในระยะนำเข้าสู่การอาสาผู้วิจัยศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของตัวแปรแรงจูงใจอาสา ซึ่งถือเป็นตัวแปรสำคัญที่ชักนำให้นักศึกษาเข้าสู่กระบวนการอาสา เนื่องจากในการทำกิจกรรมของนักศึกษานั้น แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยฯ มีนโยบายให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคนเข้าร่วมทำกิจกรรมใดๆ ก็ได้ตามความสนใจของตน ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขภายนอกที่ทำให้ให้นักศึกษาทำกิจกรรม แต่การที่นักศึกษาเลือกที่จะเข้าชมรมหรือสโมสรที่มีวัตถุประสงค์ในการบริการชุมชน สังคม หรือบำเพ็ญประโยชน์นั้น ส่วนหนึ่งจึงน่าจะมาจากแรงจูงใจซึ่งเป็นเหตุผลที่อยู่ภายในตัวนักศึกษาเอง สำหรับระยะประสบการณ์ของการอาสาผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรที่ควรศึกษาถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของระยะนี้เป็นตัวแปรที่เกิดจากการได้

ทำกิจกรรมอาสา นั่นคือ ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา และความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา นอกจากนั้นเมื่อนักศึกษาได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมอาสาแล้วจะทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนสำหรับการอยู่ร่วมในสังคม มีโอกาสของการเป็นผู้ให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอีก ตัวแปรที่ควรศึกษาถึงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในระยะผลของการอาสา จึงคือตัวแปรเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ผู้วิจัยจึงศึกษาตัวแปรตามแนวคิดแบบจำลองกระบวนการอาสา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยตามแนวคิดแบบจำลองกระบวนการอาสา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจาก คือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนทั้ง 6 เขตพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่ เชียงใหม่ เขตพื้นที่ เชียงราย เขตพื้นที่ ลำปาง เขตพื้นที่

น่าน เขตพื้นที่ ตาก และเขตพื้นที่ พิษณุโลก ปีการศึกษา 2556 ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาโดยเป็นสมาชิกของชมรมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อ บริการชุมชน สังคม บำเพ็ญหรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างใน

การศึกษาครั้งนี้ไว้จำนวน 311 คน เมื่อครบระยะเวลาของการเก็บข้อมูลจำนวน 4 ครั้ง คงเหลือกลุ่มตัวอย่าง 152 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยลงนามแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) ซึ่งแจ้งรายละเอียดของโครงการวิจัย เพื่อให้ทราบสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด แต่ละชุดจะแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป มีจำนวนข้อคำถาม 7 ข้อ ส่วนตอนที่ 2 เป็นการวัดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบบสอบถามชุดแรกจะใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งแรก ส่วนแบบสอบถามชุดที่สองนั้นใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งที่เหลือ นั่นคือครั้งที่ 2 ถึงครั้งที่ 4 โดยเครื่องมือที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นและความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดแล้ว ทั้งนี้แบบวัดจำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) แบบวัดแรงจูงใจอาสา ซึ่งถามเกี่ยวกับเหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมอาสา เป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุด (6 คะแนน) ถึงไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวนข้อคำถามมี 37 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.956 และค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็น $\chi^2=1061.72$, $df=601$, $p\text{-value}=0.00000$, $RMSEA=0.062$, $CFI=0.9$ 2) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม ถามเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาถึงการได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ข้อคำถามเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุด (6 คะแนน) ถึงไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวนข้อคำถาม 18 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.879 ค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็น $\chi^2=174.02$, $df=113$, $p\text{-value}=0.00020$,

$RMSEA=0.060$, $CFI=0.99$ 3) แบบวัดพฤติกรรมอาสา จะถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักศึกษาได้เสียสละแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางความคิด หรือเวลาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมของชมรม โดยวัดจากระดับความมากน้อยของการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาในชั้นวางแผนเตรียมการ ชั้นการดำเนินงาน และชั้นประเมินสรุปผลการดำเนินงานด้วยความตั้งใจ จำนวนข้อคำถาม 7 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.924 ค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็น $\chi^2=37.91$, $df=24$, $p\text{-value}=0.03543$, $RMSEA=0.062$, $CFI=0.99$ 4) แบบวัดความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา ซึ่งจะถามถึงการตอบสนองทางความรู้สึกหรืออารมณ์ทางบวกอันเป็นผลมาจากการได้รับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสา เป็นแบบมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากพึงพอใจมากที่สุด (6 คะแนน) ถึงไม่พึงพอใจอย่างมาก (1 คะแนน) จำนวน 23 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.959 ค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็น $\chi^2=381.52$, $df=224$, $p\text{-value}=0.00000$, $RMSEA=0.068$, $CFI=0.98$ และ 5) แบบวัดเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งจะถามในเรื่องของความเชื่อ ความรู้ หรือความคิดต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมว่าเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ หรือมีคุณค่า เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบ พอใจ และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยเป็นมาตรประมาณค่า 6 ระดับ จากจริงที่สุด (6 คะแนน) ถึง ไม่จริงเลย (1 คะแนน) จำนวน 13 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.909 และค่าดัชนีที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็น $\chi^2=114.58$, $df=62$, $p\text{-value}=0.00006$, $RMSEA=0.074$, $CFI=0.97$

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้า

ศึกษาในปีการศึกษา 2556 ทั้งนี้ใช้เครื่องมือวัดชุดเดิม วัดซ้ำจำนวน 4 ครั้งกับกลุ่มตัวอย่างคนเดิมโดยผ่านผู้ประสานงานการวิจัยในแต่ละเขตพื้นที่ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวแบ่งช่วงๆ รวมใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 9 เดือน โดยครั้งที่ 1 เก็บข้อมูลในช่วงเดือนที่มีการเปิดรับสมัครให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม (เดือนกรกฎาคม 2556) ซึ่งจะวัดแรงจูงใจอาสาและเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม ส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 311 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 184 ชุด อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 59.16 การเก็บข้อมูลในครั้งที่ 2 ในอีก 2 เดือนถัดมา (เดือนกันยายน 2556) ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 184 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 155 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 84.24) การเก็บข้อมูลในครั้งที่ 3 ในอีก 5 เดือนถัดมา (เดือนธันวาคม 2556) ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 155 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 153 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 98.71) และการเก็บข้อมูลครั้งสุดท้ายครั้งที่ 4 ในอีก 8 เดือนถัดมา (มีนาคม 2557) เนื่องจากเป็นช่วงที่มีการสรุปครั้งสุดท้ายของโครงการหรือกิจกรรมชมรม ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 153 ชุด ได้รับการตอบกลับจำนวน 153 ชุด (อัตราตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100) ซึ่งการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 ถึง 4 นั้นจะวัดทุกตัวแปร คือ แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมอาสา ความพึงพอใจในงานอาสา และเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม รวม 5 ตัวแปร และเมื่อผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลพบว่าเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 152 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และใช้การวิเคราะห์แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง (Latent growth curve model) เพื่อ

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเบื้องต้น และผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

1. ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมาจากเขตพื้นที่เชียงใหม่ จำนวน 78 คน (ร้อยละ 51.3) เขตพื้นที่เชียงรายจำนวน 31 คน (ร้อยละ 20.4) เขตพื้นที่น่าน จำนวน 14 คน (ร้อยละ 9.2) และจากเขตพื้นที่ตาก จำนวน 29 คน (ร้อยละ 19.1) ทั้งนี้จาก 6 เขตพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ซึ่งประกอบด้วย เขตพื้นที่เชียงใหม่ เขตพื้นที่เชียงราย เขตพื้นที่ตาก เขตพื้นที่น่าน เขตพื้นที่ลำปาง และเขตพื้นที่พิษณุโลก พบว่าขาดการตอบกลับของเขตพื้นที่พิษณุโลก และเขตพื้นที่ลำปาง ทั้งนี้จากการสอบถามพบว่าเกิดจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานกิจกรรมในบางจุด รวมถึงความไม่พร้อมของข้อมูลจึงขาดการตอบกลับจากทั้ง 2 เขตพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 94 คน (ร้อยละ 61.8) เพศหญิงจำนวน 58 คน (ร้อยละ 38.2) อายุเฉลี่ย 18.85 ปี มาจากคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ จำนวน 27 คน (ร้อยละ 17.8) คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 111 คน (ร้อยละ 73) และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 14 คน (ร้อยละ 9.2) อยู่ในชมรมครูอาสา จำนวน 28 คน (ร้อยละ 18.4) ชมรมพุทธศาสนา จำนวน 14 คน (ร้อยละ 9.2) ชมรมคอมพิวเตอร์ 7 คน (ร้อยละ 4.6) ชมรมคนจรอาสา 28 คน (ร้อยละ 18.4) ชมรมต้นกล้าสีเขียว 13 คน (ร้อยละ 8.6) ชมรมกระดานดำเพื่อน้อง 19 คน (ร้อยละ 12.5) ชมรมวิทย์อาสา 14 คน (ร้อยละ 12.5) และชมรมค่ายอาสา 29 คน (ร้อยละ 19.1) โดยมีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา (n=152)

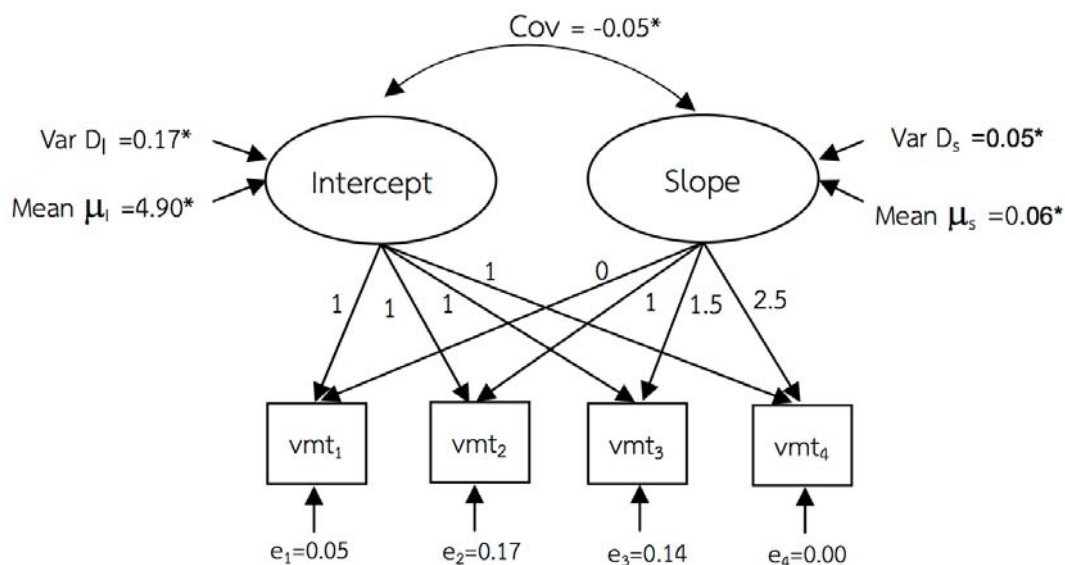
ค่าสถิติ	ค่าเฉลี่ย	SD	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร																
			vmt1	vmt2	vmt3	vmt4	sst2	sst3	sst4	vbt2	vbt3	vbt4	vst2	vst3	vst4	asbt1	asbt2	asbt3	asbt4
vmt1	4.91	.470	1																
vmt2	4.97	.531	.500**	1															
vmt3	4.93	.502	.400**	.576**	1														
vmt4	5.06	.454	.219**	.454**	.625**	1													
sst2	4.86	.556	.351**	.697**	.436**	.357**	1												
sst3	4.83	.575	.274**	.460**	.726**	.439**	.510**	1											
sst4	4.92	.569	.140	.372**	.401*	.740**	.425**	.457**	1										
vbt2	7.93	3.85	.171*	.175*	.189*	.167	.214*	.248**	.141	1									
vbt3	7.77	3.72	.042	.128	.148	-.003	.170	.191*	.035	.457**	1								
vbt4	7.46	3.691	.014	-.003	.110	.204*	.039	.139	.271**	.262**	.497**	1							
vst2	4.93	.513	.298**	.658**	.433**	.300**	.844**	.459**	.339**	.193*	.106	-.016	1						
vst3	4.96	.514	.226**	.463**	.768**	.506**	.515**	.786**	.444**	.187**	.116	.057	.543**	1					
vst4	5.03	.529	.078	.314**	.413**	.767**	.372**	.401**	.806**	.087	-.026	.193*	.352**	.523**	1				
asbt1	4.784	.560	.580**	.353**	.354**	.200*	.223**	.193*	.092	.201*	.111	.097	.203*	.225**	.098	1			
asbt2	4.719	.553	.333**	.492**	.462**	.326**	.364**	.293**	.201*	.164	.223*	.051	.348**	.291**	.203*	.427**	1		
asbt3	4.692	.561	.343**	.473**	.545**	.327**	.369**	.433**	.235**	.193*	.329**	.174	.343**	.439**	.262**	.402**	.483**	1	
asbt4	4.756	.617	.043	.301**	.327**	.462**	.298**	.265**	.422**	.080	.132	.164	.244**	.298**	.363**	.146	.317**	.497**	1

หมายเหตุ *p<.05, **p<.01

2. ผลการศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการอาสาด้วยแบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง พบผลดังนี้

2.1) คะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสาจากการวัดช่วงเวลาที่ 1 ถึงช่วงที่ 4 เท่ากับ 4.91, 4.97 4.93 และ 5.06 ตามลำดับเมื่อพิจารณาถึงแบบจำลองสมมติฐาน พบว่าแบบจำลองที่กำหนดให้อัตราการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในลักษณะเส้นตรง หรือก็คือแบบจำลองที่กำหนดค่าสัมประสิทธิ์เป็น 0 1 2 3 ไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงปรับแบบจำลองใหม่ให้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่สะท้อนอัตราการเปลี่ยนแปลงเป็น 0 1 1.5 2.5 ดังภาพประกอบที่ 2 ซึ่งมีดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเป็น $\chi^2=6.46$ ($p=0.1672$), $df=4$, $RMSEA=0.064$, $CFI=0.99$, $NNFI=0.98$ พบว่านักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้น (Mean μ_1) เฉลี่ยเท่ากับ 4.90 และมีความแปรปรวน (Var D_1) เท่ากับ 0.17 อย่างมีนัยสำคัญ

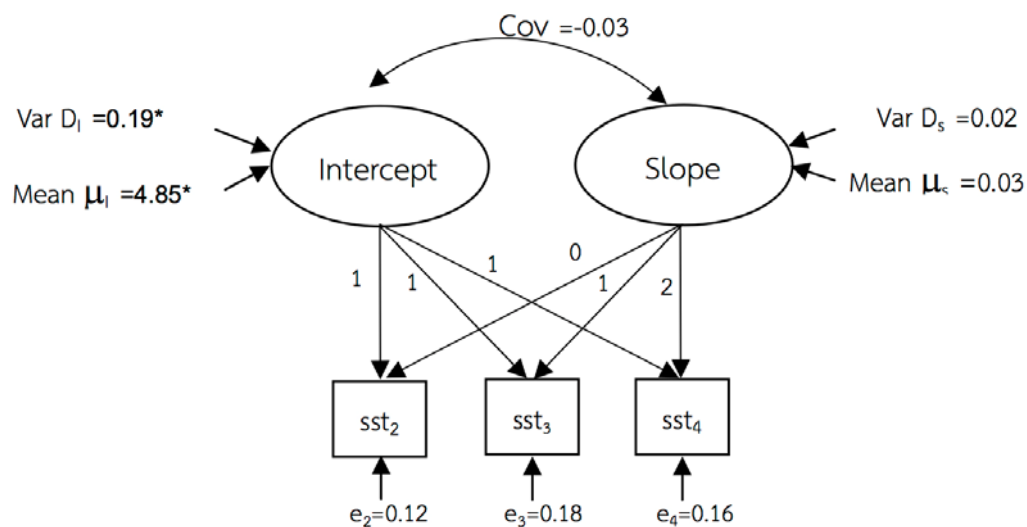
หมายความว่านักศึกษาแต่ละคนมีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Mean μ_5) เท่ากับ 0.06 อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาร่วมกับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงซึ่งปรับเป็น 0 1 1.5 2.5 หมายความว่านักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.06 และมีความแปรปรวน (Var D_5) เท่ากับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญนั่นคือนักศึกษาแต่ละคนมีอัตราพัฒนาการแรงจูงใจอาสาต่างกัน ส่วนค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) มีค่าเท่ากับ -0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสา โดยนักศึกษาคนที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นสูงจะมีอัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสาต่ำ ส่วนนักศึกษาคนที่มีแรงจูงใจอาสาเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสาสูง

ภาพประกอบ 2 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของแรงจูงใจอาสา (* $p<0.05$)

2.2) คะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมจากการวัดช่วงเวลาที 2 ถึงช่วงเวลาที 4 เท่ากับ 4.86, 4.83 และ 4.92 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงแบบจำลองดังภาพประกอบที่ 3 ซึ่งมีดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเป็น $\chi^2=1.91$ ($p=0.1670$), $df=1$, $RMSEA = 0.078$, $CFI=0.99$, $NNFI=0.97$ พบว่านักศึกษามีการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้น (Mean μ_i) เฉลี่ยเท่ากับ 4.85 และมีความแปรปรวน (Var D_i) เท่ากับ 0.19 อย่างมีนัยสำคัญหมายความว่านักศึกษามีการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Mean μ_s) เท่ากับ 0.03 มีความแปรปรวน (Var D_s)

เท่ากับ 0.02 อย่างไม่มีนัยสำคัญ หมายความว่านักศึกษาแต่ละคนมีอัตราพัฒนาการของการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาถึงค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) มีค่าเท่ากับ -0.03 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหมายความว่าอัตราพัฒนาการของการสนับสนุนทางสังคมไม่ได้ขึ้นกับการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นที่มีอยู่ กล่าวคือนักศึกษาที่มีการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นไม่ว่ามากหรือน้อยล้วนมีอัตราพัฒนาการที่ไม่ต่างกัน

ภาพประกอบ 3 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของการสนับสนุนทางสังคม (* $p<0.05$)

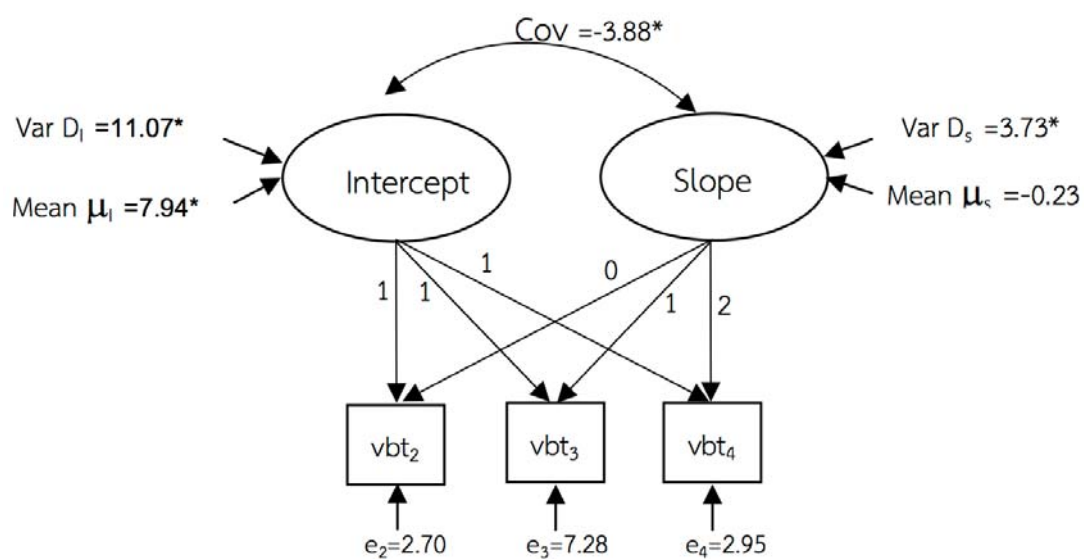
2.3) คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาจากการวัดช่วงเวลาที 2 ถึงช่วงที 4 เท่ากับ 7.93, 7.77 และ 7.46 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงแบบจำลองดังภาพประกอบที่ 4 ซึ่งมีดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเป็น $\chi^2=0.09$ ($p=0.7681$), $df=1$, $RMSEA =0.000$, $CFI=1.00$, $NNFI=1.03$ พบว่านักศึกษามีพฤติกรรมอาสาเริ่มต้น (Mean μ_i) เฉลี่ยเท่ากับ 7.94 และมีความแปรปรวน (Var D_i) เท่ากับ

11.07 อย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่านักศึกษาแต่ละคนมีพฤติกรรมอาสาเริ่มต้นแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Mean μ_s) เท่ากับ -0.23 อย่างไม่มีนัยสำคัญ หมายความว่าโดยภาพรวมแล้วแม้ว่าคะแนนพฤติกรรมอาสาจะลดลงแต่อัตราพัฒนาการของ พฤติกรรมอาสาถือได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนความแปรปรวน (Var D_s) เท่ากับ 3.73 อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาแต่ละ

คนมีอัตราพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาถึงค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) มีค่าเท่ากับ -3.88 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการของพฤติกรรมอาสา โดยที่นักศึกษาคนที่มีความสามารถอาสาเริ่มต้นสูงจะมีอัตราพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาต่ำ ส่วนคนที่มีความสามารถอาสาเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาสูง

2.4) คะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาจากการวัดช่วงเวลาที่ 2 ถึงช่วงที่ 4 เท่ากับ 4.93, 4.96 และ 5.03 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงแบบจำลองดังภาพประกอบที่ 5 ซึ่งมีดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเป็น $\chi^2=0.24$ ($p=0.627$), $df=1$, $RMSEA=0.000$, $CFI=1.00$, $NNFI=1.02$ พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาเริ่มต้น (Mean μ_1) เฉลี่ยเท่ากับ 4.93 และมีความแปรปรวน (Var D_1) เท่ากับ 0.19 อย่างมี

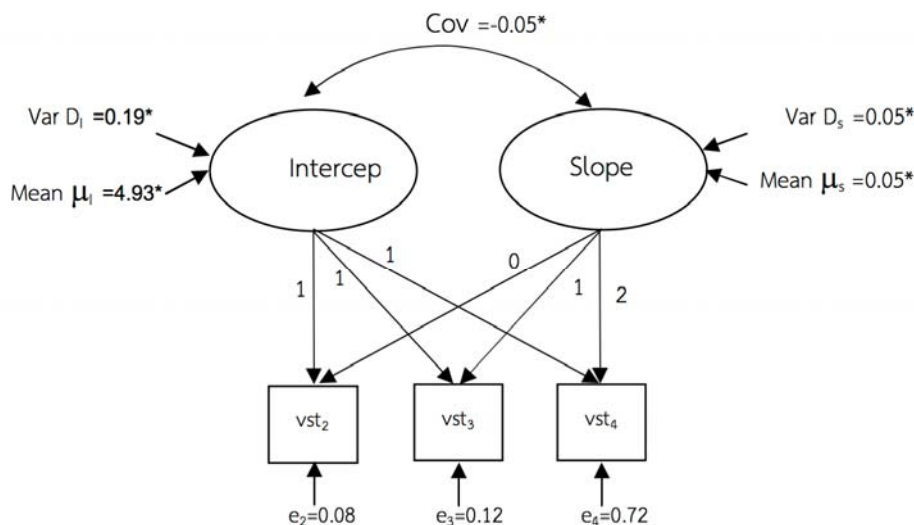
นัยสำคัญ หมายความว่านักศึกษาแต่ละคนมีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาเริ่มต้นแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยของอัตราพัฒนาการ (Mean μ_5) เท่ากับ 0.05 มีความแปรปรวน (Var D_5) เท่ากับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่านักศึกษามีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.05 โดยที่แต่ละคนมีอัตราพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) มีค่าเท่ากับ -0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา โดยที่นักศึกษาคนที่มีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาเริ่มต้นสูงจะมีอัตราพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาต่ำ ส่วนนักศึกษาคนที่มีความพึงพอใจอาสาเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสูง

ภาพประกอบ 4 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของพฤติกรรมอาสา (* $p < 0.05$)

2.5) คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมจากการวัดช่วงเวลาที 1 ถึงช่วงที่ 4 เท่ากับ 4.78, 4.72, 4.69 และ 4.76 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงแบบจำลองดังภาพประกอบที่ 6 ซึ่งมีดัชนีความกลมกลืนของแบบจำลองเป็น $\chi^2=7.68(p=0.175)$, $df = 5$, $RMSEA = 0.060$, $CFI=0.98$, $NNFI=0.98$ พบว่านักศึกษามีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้น (Mean μ_1) เฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และมีความแปรปรวน (Var D_1) เท่ากับ 0.19 อย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่านักศึกษแต่ละคนมีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยของอัตราการพัฒนาการ (Mean μ_5) เท่ากับ -0.02 อย่างไม่มีนัยสำคัญ หมายความว่าโดยภาพรวมแล้วอัตราการพัฒนาการของเจตคติต่อ

การทำประโยชน์เพื่อสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนความแปรปรวน (Var D_5) เท่ากับ 0.03 อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาแต่ละคนมีอัตราพัฒนาการของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาถึงค่าความสัมพันธ์หรือค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนเริ่มต้นกับอัตราการเปลี่ยนแปลง (cov) มีค่าเท่ากับ -0.04 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นกับอัตราพัฒนาการ โดยที่นักศึกษาคนที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมสูงจะมีอัตราพัฒนาการของเจตคติที่ต่ำ ส่วนคนที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการสูง

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา (* $p<0.05$)

การอภิปรายผลการวิจัย

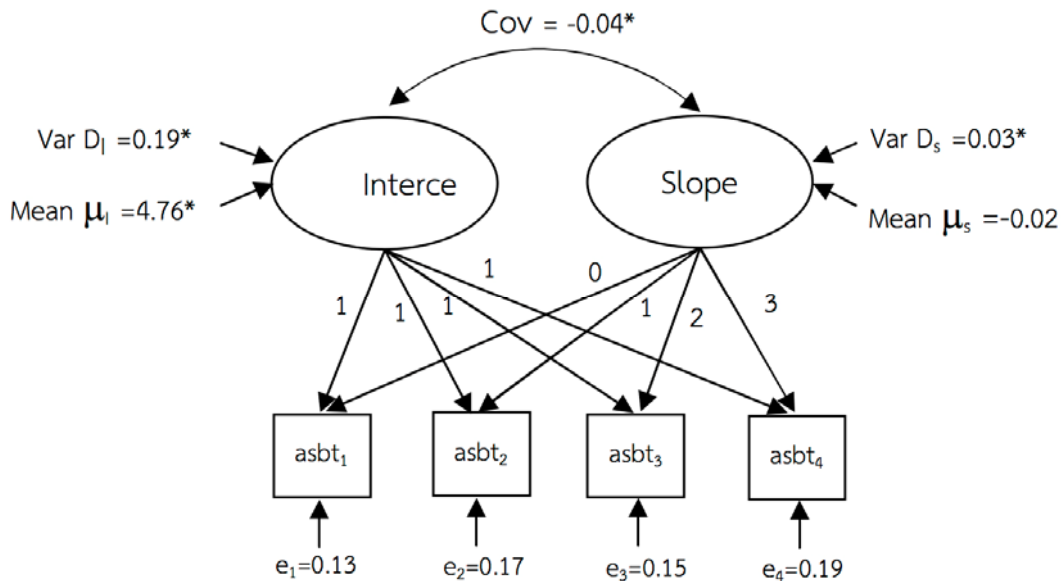
จากผลการวิจัยที่นำเสนอ ผู้วิจัยมีข้ออภิปรายผลโดยแบ่งตามช่วงระยะของตัวแปรที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำกิจกรรมอาสา ดังนี้

1. ในระยะของการทำกิจกรรมอาสาพบว่าแรงจูงใจอาสาสมัครมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาที่วัด 4

ครั้ง เท่ากับ 4.91, 4.97, 4.93 และ 5.06 ตามลำดับ นักศึกษแต่ละคนมีแรงจูงใจอาสาสมัครเริ่มต้นและมีอัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสาสมัครแตกต่างกัน นักศึกษาที่มีแรงจูงใจอาสาสมัครเริ่มต้นสูงจะมีอัตราพัฒนาการของแรงจูงใจอาสาสมัครต่ำ ในทางกลับกันนักศึกษาคนที่มีแรงจูงใจอาสาสมัครเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการของ

แรงจูงใจอาสาในอัตราสูง ในการศึกษาของเฟอเตส และเจมีเนส (Fuertes & Jiménez. 2000) กล่าวว่า แรงจูงใจอาสาคือเหตุผลสำหรับการตัดสินใจของบุคคลที่จะอุทิศเวลาและพลังงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และมีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือในระยะยาว การเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสาที่เกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

ไปตามกระบวนการทำกิจกรรมอาสาในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมที่น่าจะเป็นเหตุผลหรือเป็นสิ่งที่ช่วยจูงใจให้มีการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรแรงจูงใจอาสาอย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 6 แบบจำลองโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝงของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม (*p<0.05)

2. การสนับสนุนทางสังคมมีค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาที่วัด 3 ครั้ง เท่ากับ 4.86, 4.83 และ 4.92 ตามลำดับ นักศึกษามีการรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นแตกต่างกัน แต่มีอัตราพัฒนาการของการรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมไม่แตกต่างกัน และยังพบว่านักศึกษามีการรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมเริ่มต้นไม่ว่าจะมากหรือน้อยล้วนมีอัตราพัฒนาการที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสนับสนุนทางสังคมนั้น ถือเป็นตัวแปรที่เกิดโดยอาศัยปัจจัยรอบข้างอันจะส่งผลต่อการประเมินถึงคุณภาพปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวนักศึกษากับแหล่งทางสังคมของตน ไม่ว่าจะแหล่งนั้นจะมาจากครอบครัว เพื่อน ครู อาจารย์ หรือแม้กระทั่งจากมหาวิทยาลัยก็ตาม และ

การสนับสนุนทางสังคมก็ขึ้นอยู่กับ การรับรู้เป็นสิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าผู้รับมีความพึงพอใจหรือยินดีในสิ่งที่ได้รับมากน้อยเพียงใด (สุรีย์ กาญจนวงศ์. 2553: 89-90) อีกทั้งคนเรายังเลือกที่จะรับรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจอีกด้วย (Coon, & Mitterer. 2013: 148) นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะการสนับสนุนที่เกิดขึ้นของแหล่งทางสังคมส่วนหนึ่งเป็นผลจากวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม หรือโครงสร้างภายในของแหล่งทางสังคมที่มีอยู่ เช่น มหาวิทยาลัยฯ มีการจัดองค์กรแบบเป็นทางการ การอนุมัติงบประมาณหรือการดำเนินงานต่างๆ ล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดล่วงหน้า มีแบบแผนแน่นอนตายตัวหากนโยบายหรือยุทธศาสตร์ขององค์กรไม่มีแผนบริหารจัดการเรื่องใด ก็อาจจะไม่พบการสนับสนุนใน

เรื่องนั้นๆ จึงอาจพอกกล่าวได้ว่าการสนับสนุนที่นักศึกษารู้ไม่ว่าจะมาแหล่งใด จากครอบครัว เพื่อน อาจารย์หรือมหาวิทยาลัยเองนั้น อาจมีไม่เต็มที่เนื่องจากแหล่งสังคมรอบข้างยังไม่เห็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมอาสาในตัวนักศึกษา แต่เน้นในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของการเรียนจากห้องเรียนว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์มากกว่า จึงทำให้การประเมินการสนับสนุนทางสังคมจากตัวนักศึกษามีระดับที่ไม่เปลี่ยนแปลง

สำหรับพฤติกรรมอาสาสมัครนั้นมีค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาที่วัด 3 ครั้งเท่ากับ 7.93, 7.77 และ 7.46 ตามลำดับ นักศึกษามีพฤติกรรมอาสาสมัครแตกต่างกัน และมีอัตราการพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาสมัครแตกต่างกัน นอกจากนั้นยังพบว่านักศึกษาคณะที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นสูงจะมีอัตราการพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาสมัครต่ำ ส่วนคณะที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราการพัฒนาการของพฤติกรรมอาสาสมัครสูง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะแต่ละชมรมมีแผนหรือปฏิทินการทำงานของกิจกรรมในชมรมล่วงหน้าแล้ว ช่วงไหนที่ไม่มีกิจกรรมที่ตนรับผิดชอบนักศึกษา ก็จะไม่ได้อำร่วมทำงานกับชมรมจึงอาจมีส่วนทำให้ตัวแปรพฤติกรรมอาสาสมัครไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนตัวแปรความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัครมีค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาที่วัด 3 ครั้งเท่ากับ 4.93, 4.96 และ 5.03 ตามลำดับ โดยที่นักศึกษาแต่ละคนมีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัครแตกต่างกันและมีอัตราการพัฒนาการแตกต่างกัน และพบอีกว่านักศึกษาคณะที่มีความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัครเริ่มต้นสูงจะมีอัตราการพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัครต่ำ ส่วนนักศึกษาคณะที่มีความพึงพอใจอาสาสมัครเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราการพัฒนาการของความพึงพอใจในกิจกรรมอาสา

สูงทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ทางบวกจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครเองจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสมัคร

3. เจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมมีค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาที่วัด 4 ครั้งเท่ากับ 4.78, 4.72, 4.69 และ 4.76 ตามลำดับ นักศึกษาแต่ละคนมีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นแตกต่างกัน โดยภาพรวมแล้วอัตราพัฒนาการของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลง และผลการศึกษายังพบอีกว่านักศึกษาคณะที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมสูงจะมีอัตราพัฒนาการของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมต่ำ ส่วนคณะที่มีเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมเริ่มต้นต่ำจะมีอัตราพัฒนาการสูง ทั้งนี้ อาจพออธิบายได้ตามทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson's Psychosocial Development) (Coon, & Mitterer. 2013:112) ในขั้นที่ 5 ของพัฒนาการซึ่งตรงกับช่วงวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-19 ปีที่ว่า บุคคลอาจจะมีการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งที่ตรงกันข้ามกันขึ้นมาได้ ระหว่างการเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเอง หรือไม่ก็ความสับสนในบทบาทของตนเอง (Identity vs. Role Confusion) ส่วนในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอายุระหว่าง 20 -34 ปี บุคคลจะมีการพัฒนา ระหว่างความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่นหรือพัฒนาความโดดเดี่ยว (Intimacy vs. Isolation) ขึ้นมา ส่วนการคำนึงถึงผู้อื่น นึกถึงประโยชน์ของสังคมซึ่งจะตรงกันข้ามกับการหมกมุ่นคำนึงถึงแต่ปัญหาของตนเอง (Generativity vs Self-absorption) นั้น จะเกิดในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลายอายุระหว่าง 40-60 ปี จากทฤษฎีพัฒนาการดังกล่าวทำให้มีความเป็นไปได้ว่าในการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัคร แม้จะเป็นสิ่งช่วย

ให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น ช่วยเป็นแนวทางในการค้นหาและสร้างอัตลักษณ์ของตน ทำให้รู้จักปรับตัวเพื่อสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่นรวมทั้งรู้จักที่จะทำเพื่อผู้อื่น แต่ประสบการณ์เหล่านี้อาจจะยังไม่เข้มข้นหรือเพียงพอที่จะสร้างให้เกิดความเชื่อหรือเจตคติต่อการทำประโยชน์ต่อสังคมกับตัววัยรุ่นว่า การเข้าร่วมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่ารวมถึงพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป จึงทำให้ภาพรวมอัตราพัฒนาการของเจตคติต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคมไม่เปลี่ยนแปลงนั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. งานวิจัยครั้งนี้พบว่า แรงจูงใจอาสาและความพึงพอใจในกิจกรรมอาสาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยทั้งสองตัวแปรมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงควรมีนโยบายส่งเสริมแรงจูงใจและความพึงพอใจในการทำกิจกรรมอาสาให้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป
2. ควรหาแนวทางหรือวิธีการในเปลี่ยนแปลงการสนับสนุนทางสังคมขึ้น อาทิ ชี้ให้แหล่งการสนับสนุนทางสังคมรอบตัวของนักศึกษา เช่น ครอบครัว เพื่อน มหาวิทยาลัย ฯลฯ เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมอาสาหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อที่จะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์อาสา
3. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในกระบวนการอาสา ดังนั้นเพื่อเป็นสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการอาสาในบริบทของประเทศไทยให้มากขึ้น จึงควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร

ในของแบบจำลองกระบวนการอาสาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

4. ตามแนวคิดของแบบจำลองกระบวนการอาสา (Volunteer process model) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยในด้านพฤติกรรมและกระบวนการทางจิตในหลายระดับการวิเคราะห์ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มการศึกษาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรในแต่ละระดับแบบหลายระดับ (Multilevel analysis) เพื่อให้เกิดความกระจ่างทางทฤษฎียิ่งขึ้น

5. ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้ครอบคลุมในพื้นที่ตามภาคหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้มากขึ้น เพื่อที่จะได้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2550, เมษายน). การพัฒนาสังคมไทยวันนี้กับคุณธรรมที่หายไป. *วารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*. 54: 29.
- จรรยา เศรษฐบุต; อัญชลี วรากรณ์; และจิรจิต บุญชัยวัฒนา. (2541). *รายงานการสำรวจสภาวะเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสม์: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา ฤกษ์อรุณ. (2548). *ลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

- (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (2553). *รายงานการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report: SAR)*. เชียงใหม่: สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ศูนย์คุณธรรม. (2551). *ชุดความรู้การอบรม กระบวนการแนวคิดตปัญญาศึกษา เล่ม 2 การทำงานเชิงอาสาสมัคร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม(ศูนย์คุณธรรม).
- สุริยา เสถียรกิจอำไพ. (2551). *กิจกรรมนักศึกษา กับการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ นักศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์. (2553). *จิตวิทยาสุขภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล ว่องวานิช; และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย: การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัย การศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554)*. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2554 จาก, <http://www.mua.go.th/users/bpp/developplan/download.htm>.
- อมรา รอดดารา. (2549). *กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมเพื่อการบริโภคที่ถูกต้อง*. ใน วลัย พานิช. (บรรณาธิการ). *ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพงษ์ ตั้งสกุลเรืองไโล. (2541). *การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง 4 รูปแบบในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวของการพัฒนาทางกายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัย การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Astin, A. W.; Sax, L. J.; & Avalos, J. (1999). Long-term effects of volunteerism during the undergraduate years. *The Review of Higher Education*, 22: 187-202.
- Ceyhan, A. A.; & Ceyhan, E. (2011). Investigation of university students' self-acceptance and learned resourcefulness: a longitudinal study. *High Educ.* 61: 649-661.

- Coon, Dennis; & John O. Mitterer. (2013). *Introduction to psychology Gateways to Mind and Behavior*. (13rd). Singapore: Cengage Learning Asia Pte Ltd.
- Davis, M. H., Hall, J. A., & Meyer, M. (2003). The first year: influences on the satisfaction, involvement, and persistence of new community volunteers. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 29: 248-260.
- Fuertes, F.C.; & Jiménez, L. V. (2000). Motivation and Burnout in Volunteerism. *Psychology in Spain*. 4(1): 75-81.
- Finkelstein, M. A. (2007). Correlates of Satisfaction in Older Volunteers: A motivational Perspective. *The International Journal of Volunteer Administration*. 24(5): 6-12.
- Johnson, M. K.; et al. (1998). Volunteerism in adolescence: a process perspective. *Journal of Research on Adolescence*. 8(3): 309-332.
- Kirkham, J. J. (2010). *Young Adult Volunteerism: Motivation and Satisfaction*. Thesis for the Master of Science (Family and Consumer Sciences). South Dakota: South Dakota State University.
- Moore, C. W.; & Allen, J. P. (1996). The effects of volunteering on the volunteer. *Journal of Primary Prevention*. 17(2): 231-258.
- Penner, L. A. (2002). Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism: an interactionist perspective. *Journal of Social Issues*. 58(3): 447-467.
- Schmidt, J. A.; Shumow, L.; & Kackar, H. (2006). Adolescents' participation in service activities and its impact on academic, behavioral, and civic outcomes. *J Youth Adolescence*. 36: 127-140.
- Snyder, M.; & Omoto, A. M. (2007). Social action. In A.W. Kruglanski; & E. T. Higgins (Eds.), *Social Psychology: Handbook of Basic Principles*. New York: Guilford.
- Snyder, M.; & Omoto, A. M. (2008). Volunteerism: social Issues perspectives and social policy implication. *Social Issues and Policy Review*. 2(1):1-36.
- Wilson, John; & Musick, Marc. (2000). The effects of volunteering on the volunteer. *Law and Contemporary Problems*. 62(4): 141-168.